

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Hjertstedt
 Härad: Östra Göinge Adress: Box 19 - Glimåkra
 Socken: Orkened Berättat av: Ane
 Uppteckningsår: 1935 Född år 1876 i Ronshultsn.

Uppteckningen rör Fiske:

<u>Fasta fiskebyggningar:</u>	<u>sid.</u>
<u>1) Alkistor</u>	<u>1-2</u>
<u>2) Rånar.</u>	<u>3-4</u>
<u>3) Kadispor.</u>	<u>5-6</u>

6 blad.

Av fiskevatten har vi här: Insjöar, Åar, Gölur
(gyl) och Småbäckar, alla fiskrika
den fämänsta fisken utgöres här i dessa fiske-
vatten av: gädda, abborre, mört, ål, lake, kräfta.

Fasta avstängningar för fisken:

Älkkistor. För i tiden 1880-1890-1900 fanns i
varje större eller mindre vattendrag å bäck
vid där förekommande fall av någon eller några
meters höjd (och där en kvam ett såg eller t.o.m.
en skvallkvam fanns eller funnits) en älkkista av
trä, bräder eller spjälor. Dels med hål borras
i dessa bräder eller spjälorna så tätt lagda
och spikar bredvid varandra att vattnet kunde
avrinna efter hand som det tillflöt, men än-
då så tätt sammanfogat att även småre ålar
sj kunde komma ut igen ur kistan.

Platsen för en älkkista var sålunda ett

ett större eller mindre vattenfall, där strömmen
hindras ålen från att gå tillbaka igen sedan
den inkommit i kistan. Ålkistorna kunde vara
av högst olika storlekar: från 3 alners till 6 alners
längd, 2 till 4 alners bredd och 1 till 3 alners höjd
beroende på hur stor öppning från ån in i kistan
man ville ha. Ty ju större öppning ju mera vatten
russar in i kistan och ju mera drogs ålen gen-
om detta strömdrag till kistöppningen. Vid stor
flod, vårflod, kvittflod rann ju vattnet i allmänhet
högt över dammarna och eljest drog ålen däröver.
Kistornas olika delar voro botten, sidor, gavlur och
ovansidan, där luckan försedd med gångjärn och lås
anordning fanns för nedgång i kistan i och för
vittjandet = upphämtandet av fångsten. Framgavel
var i allmänhet en flodlucka, som drogs upp vissa
dm. då man ville öppna för ålen, då den "gick".

En annan fast byggnad för fisk, särskilt ål var en anordning eller länställe som man byggde i en kanal av ån (där ån var kanaliserad t. ex). Man lade först ner en fyrbågad grundbjälke av ek vid bottnen och så en liknande tvärs över kanalens överkant c. 1 meter över grundstocken. I en spikast eller glyggast man in horisontella stälpar på dessa båda trä på c. 70 cms avstånd. Mellan dessa stälpar satte man sedan ner av bräder och timmer sammanspikade flodluckor och lämnade endast en öppning fri. Där satte man vid det tillfälle, då ålen gick eller troddes gå en "lån", en träram, c. 1 meter hög och 70 cm bred (passande till öppningen) Å denna träram var snodda och snaskbundna lindbasttåliingar (c. 3/4 tumms muskor) fästgjorda och i mitten eller ner mot fotramlisten var ett hål i denna väpnad in

till en lång smånaskig påse eller strut, därifrån ålen och annan fisk väl inkommen, på grund av strömdraget (Ty det måste alltid vara ett visst fall å platsen) och på grund av påsens konstruktion av en eller två extra strutar med ring inuti påsen icke kunde gå tillbaka. En sådan ram med bestbinding och påse kallades Lån, ål-lån. Brukade också stundom sättas i flodluckorna å dammarna vid kvarnarna, då vattenfloden var så stark att man ej fick stänga med brädlockor. "Tag lånen och gick ner i mellanången och sätt ut den i ålådammst för i natt är floden full o då går ålen." ^{Emil} "Får min ofta till mig för i ungdomen, då vi bodde i och var ägare av Ekshult i Örkened. Se.

talas fasta för
om de byggde
av 1800-talet.
åter eller klyv
å änden och
2 meter, till
ingången, som
oragat i likhet
myrde. För
ången till ka
elhet variera
dom och åsikt

ns lämningar å
talen uppförda
till förhållande
från forna tider

4390

För att vittja dessa kadissor och upphämta
fisken gäddor, ål m.m. som förrare sig ditin
använde man ljuster, med vilka man stack
fisken, då den ju var synlig mot den ljusa
sandbotten, och sålunda upphämtade den i
båten. Detta var nog ett primitivt sätt att fiska
och billigt redskap, men många stora gäddor
fångades på detta enkla sätt omtalade far. F. 1842.

6

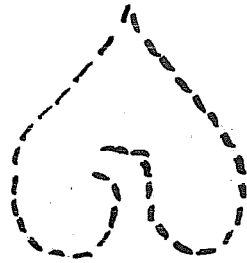
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till en lång smånaskig påse eller strut, därifrån
 ålen och annan fisk väl inkommen, på grund
 av strömdraget. (Ty det måste alltid vara ett visst fall
 å platsen) och på grund av påsens konstruktion
 av en eller två extra strutar omedelbart inuti påsen
 ikke kunde gå tillbaka. En sådan ram med
 beständigt och påse kallades lån, ål-lån.
 Brukade också stundom sättas i flodluckhålen
 å dammarna vid kvamarna, då vattenfloden var
 så stark att man ej fick stänga med lodluckor.
 "Tag låsen och gick ner i mellanängen och sätt ut
 den i ålådammst för i natt är floden full o då
 går ålen." som far min ofta till mig för i ungdomen,
 då vi bodde i och var ägare av Ekshult i Örkened. Sv.

Kadissor. Min fur ontalade fasta fiske-
byggnader, kallade kadissor, som de byggde i Svägg-
kultsjön i Örkened i medio av 1800-talet.

Deessa byggdes av sekunda bräder eller klyvna
stänger vilka spetsades i ena änden och nedlogos
i sjöbottnen (där djupet var 1-2 meter, tillt ljus sandb.)
sa att en rum bildades. Ingången, som velta-
de ut mot sjön fick formen oragat i likhet med
formen på ingången på en myrde. För övrigt
kunde formen både på ingången till kadissan
och kadissans form i dess helhet variera efter
vars och ens uppfinningsrikedom och åsikt om
bästa fångstformen.

Ännu för några år sen fanns lämningar å sjö-
bottnen efter sådana på 50-60-talen uppförda kadissor
och trodd folk, som ikke kunde till förhållande att det
var fiskefällor o. fiskebyggnader från forna tider, stenåldern.

Kadissa

Kadissa

4390

För att viltja dessa kaviesser och upphämta
 fisken gäddor, ål m. m. som förrade sig det
 använde man ljuster, med vilka man stack
 fisken, då den ju var synlig mot den ljusa
 sandbotten, och sålunda upphämtade den i
 biten. Detta var nog ett primitivt sätt att fiska
 och billigt redskap, men många stora gäddor
 fångades på detta enkla sätt omtalade far. F. 1842.

6
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV